

Mina år på Berga Lantbruksskola, 1944 - 1946.

Nils Petersson, Skarplöt

Huvudbyggnaden 2006

Jag kom som ung förhoppningsfull lantbrukselev till Västerhaninge gamla järnvägsstation under slutet av oktober 1944. Transporten från stationen skedde fotledes till Berga lantbruksskola. Alla våra reseffekter hämtades senare med häst och vagn.

Efter upprop vidtog en presentation av rektor och lärare. Vår rektor hette Sigurd Lundblad. Han, jämte agronomerna Ingvar Nilsson, Erik Wåringar samt Ingvar Falk utbildade oss på det teoretiska planet. Skolans befallningsman hette Arnold Paikull, en storvuxen kraftkarl, som höll oss i krävande och strama tyglar. I ladugårdens oinskränkta revir basade ladugårdsförmannen Arvid Litzén, en fin man med den där speciella glimten i ögat. Vi elever hyste den allra största respekt för vår rektor, lärarna, befallningsman och övriga förmän.

Vi blev så småningom anvisade våra rum, och det skulle visa sig att det inte blev något fel på sömnen, med hänvisning till det relativt hårda jobb som skolan bjöd på.

Gengasdriven McCormick-Deering från 40-talet

var inte betor när vi elever

små köldknäppar och snöblask kunde det vara rätt så kärt för eleverna att rycka och blasta betor och kålrötter i november månad. Rektor Lundblad lär vid något tillfälle ha sagt att eleverna gallrar betorna, men betorna gallrar eleverna. Betor och kålrötter skulle efter upptagning stukläggas och vinterförvaras. Stukan som omslöt betorna var försedda med dubbla skikt av såväl halm som jord. När vintern var hård och kall kunde det vara rätt besvärligt att ta sig igenom dessa dubbla tjocka frusna lager. Spett, slägga och kilar kunde då komma till användning. Vi körde timmer från skogen och sågade detta när vårsolen började titta fram.

Vad gjorde vi för övrigt under vinterhalvåret?

Vi tog upp is på tjärnen Vitmossen. Isen användes för att kyla mjölken i ladugården samt för färskvaror i skolans hushåll. Vi körde hem halm till ladugården från halmstackar. Vi gick naturligtvis också våra obligatoriska turer i djurstallarna.

Vid den här tiden, mitt under brinnande världskrig, fanns det bl a 2 st gengastraktorer utan hydraulisk lyft, 2 st säcktröskor samt 47 hästar. Ladugården var full av nötkreatur. Den manuella arbetsinsatsen var stor.

Man odlade foderbetor och kålrötter till nötkreaturen. I regel och kålrötter upptagna kom på hösten. Med

Morgonrykt och utgödsling hörde också till sysslorna. Som alla förstår fanns det då ingen automatisk utgödsling. Som ett synligt bevis på att hästarna var ordentligt ryktade, applicerade vi s k stövränder i godkänt antal bakom varje häst.

Som yngrekursare skulle vi efter fullgjord arbetsdag försöka inhämta teoretiska kunskaper. Varje genomgång i de olika ämnena avslutades med en tentamen. Jag tror att vi yngrekursare var rätt så ambitiösa. Jag vågar också påstå att skolan hjälpte till att bygga upp en fysik på oss elever som vi haft nytta av resten av livet.

Som jag tidigare nämnt var det ju brinnande krig under vår tid på skolan. Det var kämpigt i Sverige med ransoneringskort och tillgång på livsmedel. Vi elever hade det bra och kunde alltid äta oss mätta, det såg vår matmor fröken Persson till.

En del idrottsaktiviteter hade vi också, vi vann över Västerhaninge IF, både i fotboll och i bandy med siffrorna 2-1 resp. 8-1.

Skolbyggnaden med lärosalar

Efter vintern kommer våren. Man började att för hand sprida den komposterade gödseln från hästdragna vagnar. Komposterna var stora, runda och noggrant lagda, det var ett stående krav från rektor Lundblad.

Man ville ha så små kväveförluster som möjligt redan på den tiden. Det gällde också att ha den rätta slängen på dynggrepen, övning ger färdighet. Olika slag av förberedelsearbeten tog vid. Vi skulle också sprida en hel del handelsgödsel för hand på plogtillorna.

Betinget var 2 ton per man och dag. Innan vi började, skulle alla provså sågspån från såskäppa, vår såsteknik skulle godkännas av rektor Lundblad. Någon passgång tilläts ej. Vänster arm - höger fot skulle det vara. Som jag minns det blev det rätt tunga dagar ute på åkrarna.

Man började harva med hästar och gengastraktorer inför vårbruket. Rättarturerna fick göra upp en s k arbetsfördelning tillsammans med befallningsman Paijkull, en krävande men alltid rättvis karl. Det påstods att när Paijkull satt på gårdskontoret och pratade med bokhållare Andersson, kunde det undslippa Paijkull, "nu måste jag ut och skälla på eleverna ett tag". Det fanns en del förbud för oss elever på skolan. Bl a fick vi inte röka under arbetstid och inte ha flickor på våra rum. Det syndades kanske någon gång, risken för upptäckt fanns alltid, som kunde påverka våra ordningsbetyg.

Vy över Lantbruksskolan 2008
Foto: Kenny Lex

Här en enbets-såmaskin

Såmaskinerna började komma fram försedda med sk förställare. Dessa var anspända av 3 hästar som byttes vid middagstid. Manskapat bestod av en kusk, en elev som styrde förställaren, spikrakt skulle man så, samt

en elev som petade bill och som också såg till att det inte blev stopp i sårören. Den som styrde såmaskinens förställare i det snabba tempo som alltid gällde kunde råka ut för "soteld". Fritt fram för dagens elever att gissa vad det kunde vara. Vi grävde backdiken, jag vill minnas att betinget var 60 m per elev och dag. Vi gallrade betor, vilket jag personligen avskydde. Vi hade då ett beting bestående av 1800 löpmeter. Jag hade inte och fick aldrig den rätta färdigheten. Hade man då en snäll flickvän, var detta till stor hjälp vid gallringen,.

Det blev midsommar och stor midsommarbal på gårdens stora magasin. Ortens folk åkte gärna till Berga för att fira midsommar i en härlig och naturskön miljö.

Höskörden hade så smått börjat, men intensiteten ökade efter midsommar och gällde två olika slags beting. I det ena betinget gällde det att för fyra elever störa, sätta upp hässjör, draga tråd samt hänga på hö för ett antal av 32 hässjör. Dessa skulle vara 9 m långa och 2,1 m höga samt vid upphängningstillfället minst 1 meter breda. Andra betinget kunde gälla 20 st enmanshässjör, 6 meter långa, i övrigt med samma mått. Efter slutfört beting kändes det skönt att cykla ner till saltsjön för att ta ett svalkande och "renande" bad. Vi byggde där en trampolin och jag har fortfarande stålfisör kvar i bröstet från borrhögget på en stenborr. Slår man på en stenborr

Slättermaskin

olika slag som prisbelönades. Det jag särskilt väl kommer ihåg var att Berga ställde ut en galt som hette Krut, med en levande vikt av 475 kg.

Klövern skördades till ensilage, som placerades i två stora träsilos i logen. Som ensilagemedel användes AIV-syra. Den var så stark att om man hade långbyxor på morgonen, kunde dessa ha blivit kortbyxor när kvällen kom. Ensilaget belastades med stora, täckande trälemmar och 100 kg vikter.

Befallningsman Pajkkull kunde komma och säga; "Inte fan skall ni jobba med en vikt, ni skall ha en vikt i varje hand". Det hör också till den här tiden att man sålde avelsdjur och tjurar, i synnerhet till kreatursauktioner i Norrköping. Man fick bra betalt för sina djur. Jag tror mig veta att mjölkavkastningen, räknat i kilo smörfett vid den här tiden, var 180 kg per ko och år.

Högtorpshero??

Jag minns även en opålitlig stamtjur, 27 Högtorpshero, som skadade en ladugårdselev ganska illa. Det var förbjudet för oss elever att ensamma rasta tjuren då den ansågs för osäker att hantera.

Hösten och skördetiden började närma sig. Förutom spannmålsskörd med två st bogserade säcktröskor, skördades en hel del spannmål med självbindare, för att senare tröskas på ett specialbyggt tröskverk i logen. Spannmålen efter säcktröskorna lastades som regel av två man direkt upp på lastbil, för vidare transport till lantmännens mottagning. Den otröskade spannmålen, som bestod av nekar eller kärvar, kördes med hästar och

vagnar hem till logen.

Från ett särskilt uppsamlingsplan matades sedan tröskverket av två man med gafflar.

Självbindare

Vid långa dagar och vid uttagen övertid tröskades mellan 200-300 säckar per dag. Dessa skulle sedan transporteras till gårdens magasin och bäras upp till 1:a 2:a och 3:e våningen av två man. Vid tre-tiden kunde benen kännas rätt så svaga och skakiga. Det fanns emellertid fallfrukt i trädgården och sockerhalten i äpplena gav oss delvis styrkan åter. Efter sådana arbetsdagar blev sängen på kvällen extra skön. Vintern började så smått komma igen och under sista våren blev vår teoretiska utbildning intensivare.

Skolavslutningen närmade sig, och det började det bli dags att skaffa ett arbete. Vi elever från min årskurs skingrades och fick ta oss an nya arbetsuppgifter. Det kan kanske vara av intresse att veta att medelåldern på oss var 24 år. Efter kursavslutning fick vi plats som arbetsbefäl på olika håll i Sverige. Det fanns rätt så gott om sådana platser på den tiden. Jag vill avsluta denna lilla resumé med att framhålla att "jag alltid hållit Berga lantbruksskola i helgd."

Denna artikel finns på Bergas hemsida och är återgiven med deras tillstånd, inhämtat av författaren

<http://www.berga.naturbruksgymn.se/>